

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION FOR REGULATING PRIVATE SECTOR ACTIVITIES IN THE EXTRACURRICULAR EDUCATION SYSTEM

У статті досліджено механізми публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти в контексті створення стійких комунікаційних зв'язків між органами управління у сфері освіти та приватними суб'єктами, що здійснюють діяльність у відповідній сфері. Надано характеристику позашкільної освіти як комплексної освітньої підсистеми, що складається із суб'єктів, які надають послуги з позашкільної освіти, отримувачів відповідних послуг, органів управління у сфері освіти, а також зацікавлених інституцій громадянського суспільства.

На основі статистичних даних та незалежних відкритих інформаційно-аналітичних систем здійснено аналіз структури суб'єктів системи позашкільної освіти. Визначено, що в Україні спостерігається розгалужена мережа суб'єктів приватного сектору в системі позашкільної освіти, проте їх діяльність залишається поза зоною публічного управління та координації з боку органів управління у сфері освіти. Такий стан речей вимагає застосування певних механізмів регулювання, що передбачає не лише розширення сфери впливу органів державної влади та місцевого самоврядування, але й створення умов для співпраці.

Автором запропоновано визначення механізму публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти як комплексу дій і рішень органів державної влади та місцевого самоврядування щодо координації, контролю та іншого впливу на приватні суб'єкти, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, які спрямовані на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти. Визначено, що відповідні механізми можна умовно поділити на такі, що спрямовані на забезпечення якості та доступності послуг позашкільної освіти: ліцензування освітньої діяльності у сфері позашкільної освіти, порядок видачі документів про позашкільну освіту, здійснення моніторингу мережі суб'єктів, що надають послуги позашкільної освіти; а також такі, що спрямовані на стимулювання діяльності у сфері позашкільної освіти через надання певної підтримки приватним суб'єктам, зокрема в рамках державно-приватного партнерства.

Визначено, що органи державної влади та місцевого самоврядування, використовуючи відповідні механізми, можуть підтримати приватний сектор в системі позашкільної освіти, забезпечити поступовий розвиток на умовах конкуренції та партнерства.

Ключові слова: позашкільна освіта, публічне управління, державна політика

у сфері позашкільної освіти, органи державної влади та місцевого самоврядування, приватний сектор, механізми публічного управління.

The article investigates the mechanisms of public administration for regulating the activities of the private sector in the extracurricular education system within the context of establishing sustainable communication links between educational authorities and private entities operating in the relevant field. It provides a characterization of extracurricular education as a comprehensive educational subsystem comprising service providers, service recipients, educational authorities, and interested civil society institutions.

Based on statistical data and independent open information-analytical systems, the structure of subjects within the extracurricular education system is analyzed. It is identified that Ukraine has an extensive network of private sector entities in the extracurricular education system, yet their activities remain outside the sphere of public administration and coordination by educational authorities. This situation necessitates the application of specific regulatory mechanisms that not only expand the influence of state and local authorities but also create conditions for cooperation.

The author proposes defining the mechanism of public administration for regulating the activities of the private sector in the extracurricular education system as a set of actions and decisions by state and local authorities aimed at coordinating, controlling, and otherwise influencing private entities engaged in extracurricular education, with the goal of ensuring the implementation of a unified state policy in this field. These mechanisms are classified into those aimed at ensuring the quality and accessibility of extracurricular education services, such as licensing educational activities in the field of extracurricular education, the procedure for issuing documents on extracurricular education, and monitoring the network of extracurricular education service providers; and those aimed at stimulating activities in the field of extracurricular education by providing specific support to private entities, particularly within the framework of public-private partnerships.

It is determined that state and local authorities, by utilizing appropriate mechanisms, can support the private sector in the extracurricular education system, ensuring gradual development under conditions of competition and partnership.

Key words: extracurricular education, public administration, state policy in extracurricular education, state and local authorities, private sector, public administration mechanisms.

УДК 351:374, 352/353
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.40.10>

Гладков К.Ю.

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Постановка проблеми. В умовах динамічності та стрімкого розвитку освітньої сфери, питання щодо вдосконалення публічного управління в системі позашкільної освіти набуває все більшої актуальності через наявність

постійних викликів, що пов'язані з доступністю та якістю послуг позашкільної освіти. Окрім цього, спостерігається певна невизначеність механізмів публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору

в системі позашкільної освіти, що зумовлене відсутністю комунікаційних зв'язків між органами управління у сфері освіти та приватними суб'єктами. Такий стан речей порушує комплексність у реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти та створює бар'єри щодо подальшого розвитку системи позашкільної освіти. Відповідно, спостерігається необхідність у дослідженні механізмів публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позашкільна освіта є предметом досліджень наукових досліджень Л. Тарана, І. Мерилової, І. Крухмальової та інших науковців. Зокрема, Л. Таран визначає правові засоби регулювання у сфері позашкільної освіти та виокремлює ліцензування освітньої діяльності як одну з таких складових. На основі норм чинного законодавства України наголошує на необхідності чіткого правового регулювання господарських правовідносин, керуючись важливістю реалізації державної політики, задоволення соціальних потреб і публічного інтересу [13, с. 135]. І. Крухмальова розглядає окремі аспекти управління закладами позашкільної освіти в державному та приватному секторах. Зазначає, що приватний сектор в Україні за останні роки системно розвивається [10, с. 42]. І. Мерилова визначає системними зв'язки закладів позашкільної системи з іншими організаціями та установами, а також бізнесом, що становлять єдину міську інфраструктуру [11, с. 125].

Є. Бородін разом з Т. Тарасенко визначають необхідність в активізації взаємодії інститутів влади, бізнесу та громадськості щодо управління суспільними справами [7, с. 53].

Загальну класифікацію механізмів публічного управління освітою наведено в дослідженні Н. Добрянської. Вона визначає механізми публічного управління освітою як своєрідний комплекс заходів та інструментів, що використовуються публічними органами влади, які здійснюють свою діяльність в освітній галузі з метою виконання усіх її функцій, досягнення конкретної стратегічної мети її розвитку із врахуванням існуючих потреб суспільства та вимог сьогодення [8, с. 87].

Мета статті. Здійснити аналіз структури суб'єктів системи позашкільної освіти та виокремити механізми публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору на основі актуального стану речей у сфері позашкільної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Позашкільна освіта в Україні є комплексною освіт-

ньою підсистемою, що складається із суб'єктів, які надають послуги з позашкільної освіти, отримувачів відповідних послуг, органів управління у сфері освіти, а також зацікавлених інституцій громадянського суспільства. Враховуючи розмаїття структурних компонентів позашкільної освіти та їх різномірневий характер, публічне управління у сфері позашкільної освіти охоплює велику кількість суб'єктів, що мають різне підпорядкування та форму власності, зокрема приватну. Проте, в практичному полі спостерігається ситуація, за якої органи державної влади та місцевого самоврядування координують та спрямовують діяльність виключно підпорядкованих їм закладів позашкільної освіти – державної та комунальної форми власності. У цьому контексті приватні заклади позашкільної освіти та фізичні особи-підприємці, які здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, залишаються поза зоною публічного управління та координації з боку органів управління у сфері освіти.

За даними Міністерства освіти і науки України, мережа закладів позашкільної освіти становить 1170 одиниць [5]. Проте цей показник не враховує кількість спеціалізованих закладів, таких як мистецькі (1265 одиниць) та дитячо-юнацькі спортивні школи (1107 одиниць), а також приватні заклади позашкільної освіти та діяльність фізичних осіб-підприємців, що надають послуги позашкільної освіти [9, 12]. Так, за інформацією ресурсу «УС. Market», в Україні налічується близько 23,4 тис. суб'єктів, що мають основну діяльність за КВЕД 85.59 Інші види освіти; близько 3,9 тис. суб'єктів за КВЕД 85.51 Освіта у сфері спорту та відпочинку; понад 4,2 тис. за КВЕД 85.52 Освіта у сфері культури (рис. 1) [6]. Варто зазначити, що відсутні дані щодо кількості дітей та молоді, які отримують послуги позашкільної освіти в приватному секторі. Виходом з такої ситуації мала б стати система звітності за формою 1-ПЗ, проте вона також не надає комплексного розуміння показника кількості дітей через відсутність інформації про діяльність фізичних осіб-підприємців та багатьох закладів позашкільної освіти приватної форми власності, так як органи управління у сфері освіти не мають такої інформації, а тому не вказують її в заключних звітах.

На основі вищевикладеного, в Україні спостерігається розгалужена мережа суб'єктів приватного сектору в системі позашкільної освіти, що здійснюють свою діяльність незалежно від органів управління у сфері освіти та без їх втручання. Проте, законодавством України визначено, що органи державної влади та місцевого самовряду-

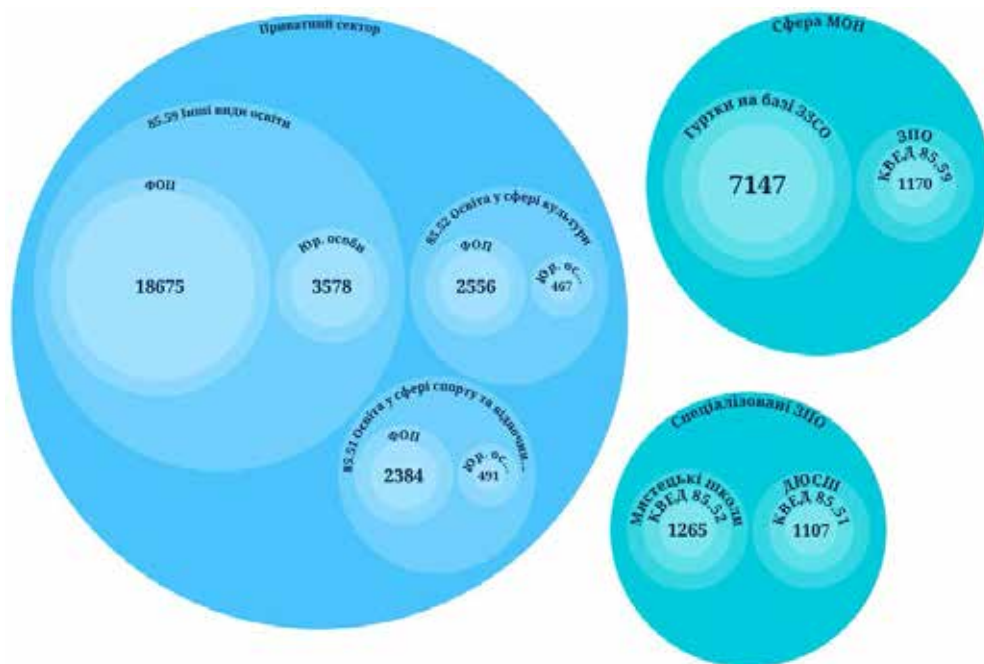

Рис. 1. Структура суб'єктів системи позашкільної освіти

Джерело: складено автором на основі відкритих статистичних даних

вання, у сфері управління яких перебувають заклади позашкільної освіти та які проводять діяльність у сфері позашкільної освіти, здійснюють управління діяльністю зазначених закладів освіти незалежно від підпорядкування, типу і форми власності [4]. Права та обов'язки закладу позашкільної освіти має також фізична особа-підприємець, що здійснює основну діяльність у сфері позашкільної освіти [4]. Відповідно, приватний сектор в системі позашкільної освіти виступає достатньо обширним об'єктом публічного управління, що потребує застосування механізмів регулювання, що передбачає не лише розширення сфери впливу органів державної влади та місцевого самоврядування, але й створення умов для співпраці.

Механізми публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти – це комплекс дій і рішень органів державної влади та місцевого самоврядування щодо координації, контролю та іншого впливу на приватні суб'єкти, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, які спрямовані на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти.

Враховуючи те, що державна політика у сфері позашкільної освіти спрямована, зокрема, на створення належних умов здобуття позашкільної освіти, формування та збереження мережі закладів позашкільної освіти, а також координацію зусиль органів виконав-

чої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства на подальше становлення і розвиток позашкільної освіти, серед механізмів публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти виділяються такі, що спрямовані на забезпечення якості та доступності послуг позашкільної освіти. До них можна віднести ліцензування освітньої діяльності у сфері позашкільної освіти, порядок видачі документів про позашкільну освіту, здійснення моніторингу мережі суб'єктів, що надають послуги позашкільної освіти. Також можна виокремити механізми, що спрямовані на стимулювання діяльності у сфері позашкільної освіти через надання певної підтримки приватним суб'єктам для розвитку мережі позашкільної освіти в цілому.

Приватний сектор є потенційним носієм новацій та технологій в системі позашкільної освіти, а також є більш гнучким та актуальним до потреб суспільства з точки зору надання освітніх послуг. Тому органи державної влади і місцевого самоврядування можуть сприяти використанню потенціалу приватного сектору для розвитку системи позашкільної освіти в цілому. При цьому доцільно зосередити увагу й на регулюванні діяльності приватного сектору, зокрема через ліцензування освітньої діяльності як одного з механізмів публічного управління, що є важливим елементом забезпечення якості освіти та безпеки освітнього середовища.

Відповідно до чинного законодавства України ліцензування освітньої діяльності закладів позашкільної освіти може здійснюватися за рішенням засновника (засновників) закладу, іншої юридичної особи та/або фізичної особи-підприємця, яка забезпечує (забезпечуватиме) здобуття позашкільної освіти [2]. За таких умов, ліцензування суб'єктів позашкільної освіти, що перебувають у комунальній чи державній формі власності, здійснюється за рішенням відповідних органів управління у сфері освіти, проте ліцензування закладів позашкільної освіти приватної форми власності чи фізичних осіб-підприємців, як правило, здійснюється за бажанням власника та/або фізичної особи-підприємця. Тому спостерігається ситуація, за якої велика кількість приватних суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, не мають на це ліцензії, так як це не є обов'язковим. Такий стан речей зумовлює виникнення певних перешкод в реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти та наданні послуг відповідно до затвердженого державою стандартом, що пов'язані з відсутністю належного контролю та координації зі сторони органів державної влади та місцевого самоврядування.

Вирішення цієї проблеми полягає у внесенні змін до чинних нормативно-правових актів, що регулюють ліцензування освітньої діяльності, але це може викликати відтік суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти. Враховуючи це, оптимальним варіантом слід розглядати ситуацію, за якої органи державної влади та місцевого самоврядування можуть стимулювати потенційних ліцензіатів для отримання ліцензії на провадження освітньої діяльності (розширення провадження освітньої діяльності) у сфері позашкільної освіти шляхом підтримки та промоції їх діяльності. Окрім цього, це можливість здійснити аналіз та апробувати унікальні освітні програми, визначити їх відповідність та інтегрувати кращий досвід у діяльність комунальних та державних закладів позашкільної освіти.

Іншим аспектом є необхідність формування єдиного електронного реєстру суб'єктів, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності у сфері позашкільної освіти. У такий спосіб забезпечується відкритість та повний доступ до інформації щодо відповідних суб'єктів, напрямів їх діяльності, розташування тощо, що дозволяє органам управління у сфері освіти, а також представникам громадськості ідентифікувати та перевірити їх. Окрім цього, такий реєстр може використовуватись потенційними здобувачами освіти для вибору суб'єкта надання послуг позашкільної освіти.

Такі дії дозволять виокремити приватний сектор в системі позашкільної освіти як об'єкт публічного управління, привести у відповідність мережу суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, визначити контингент здобувачів освіти, а також структурувати наявну інформацію та відкриті дані. З огляду на це, ліцензування освітньої діяльності є дієвим та важливим механізмом публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти.

Також окремої уваги заслуговує питання щодо видачі документів про позашкільну освіту вихованцям (випускникам), які в установленому порядку склали кваліфікаційні іспити. По-перше, згідно з чинним законодавством порядок отримання свідоцтва про позашкільну освіту поширюється лише на заклади позашкільної освіти, тобто виключно на юридичних осіб [3]. Відповідно, є неоднозначною позиція щодо можливості видачі документів про позашкільну освіту фізичними особами-підприємцями, які надають послуги з позашкільної освіти, враховуючи те, що вони мають всі права закладу позашкільної освіти. По-друге, це питання щодо контролю за якістю освітніх послуг та процесом складання кваліфікаційних іспитів, зокрема в приватних закладах позашкільної освіти. По-третє, відсутня єдина інформаційна система документів про позашкільну освіту, адже їх облік ведеться у відповідній книзі, що зберігається в закладі. Тому достатньо складно встановити автентичність свідоцтва про позашкільну освіту, зокрема виданими приватними закладами позашкільної освіти. Такий стан речей вимагає застосування єдиного підходу щодо регулювання діяльності у сфері позашкільної освіти, а також контролю за якістю послуг позашкільної освіти у закладах позашкільної освіти незалежно від форми власності. Також за доцільне можна розглядати питання щодо запровадження та ведення органами управління у сфері освіти та суб'єктами, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, єдиного електронного реєстру документів про позашкільну освіту у форматі онлайн-платформи, який би забезпечував відкритість та доступність інформації про видані свідоцтва. Врешті-решт, органи управління у сфері освіти повинні активно співпрацювати з усіма стейкхолдерами, включаючи приватні заклади позашкільної освіти, з метою створення ефективних комунікаційних зв'язків, що сприятимуть розвитку системи позашкільної освіти в цілому.

Публічне управління в системі позашкільної освіти має на меті забезпечення якості, доступності та сприяння розвитку позашкіль-

ної освіти [4]. Враховуючи розгалуженість мережі суб'єктів приватного сектору в системі позашкільної освіти, можна зробити висновок, що він може відігравати важливу роль в реалізації комплексної державної політики у сфері позашкільної освіти. Відповідно, органи державної влади та місцевого самоврядування можуть здійснювати зносини в рамках державно-приватного партнерства щодо надання послуг позашкільної освіти приватними суб'єктами [1]. Тобто, поступово делегувати функцію щодо забезпечення доступності мережі позашкільної освіти приватним закладам та фізичним особам-підприємцям, що здійснюють діяльність у відповідній сфері. У таких умовах виникає необхідність у застосуванні різноманітних стимулів з боку держави та/або територіальної громади для таких суб'єктів, зокрема:

- надання приватним суб'єктам приміщень, будівель (комунальної форми власності) для здійснення діяльності у сфері позашкільної освіти на безоплатних та/або оптимальних умовах оренди;

- організаційно-методичне забезпечення діяльності, консультування;

- надання додаткового фінансування за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством;

- промоція діяльності через офіційні медіа.

Окрім цього, органи управління у сфері освіти можуть сприяти інтеграції приватних суб'єктів із закладами освіти, що перебувають у державній чи комунальній власності, для забезпечення доступності послуг позашкільної освіти. Це стає особливо актуальним у сільській місцевості, де спостерігається низький рівень охоплення дітей та молоді позашкільною освітою через відсутність мережі закладів позашкільної освіти. Вирішення цієї ситуації можливе за рахунок залучення приватних суб'єктів – фізичних осіб-підприємців до організації діяльності у сфері позашкільної освіти, зокрема на базі наявних закладів освіти чи інших установ, що перебувають у власності територіальної громади. Це дозволить подолати бар'єр у наданні послуг позашкільної освіти у відповідній місцевості, де наявна потреба в позашкільній освіті, та стимулювати діяльність зацікавлених фізичних осіб-підприємців, що мають достатню компетенцію у відповідній сфері.

Висновки та пропозиції. Публічне управління в системі позашкільної освіти варто розглядати як мультисторонній процес, який охоплює не тільки державні та комунальні суб'єкти, але й приватний сектор, що представлений

розгалуженою мережею приватних закладів позашкільної освіти, а також фізичними особами-підприємцями, які здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти. Відповідно, органи управління у сфері освіти мають налагоджувати стійкі зв'язки з приватними суб'єктами, стимулювати та підтримувати їх діяльність в рамках реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти.

Проте, наразі спостерігається ситуація, за якої приватний сектор в системі позашкільної освіти залишається поза зоною впливу органів управління у сфері освіти. Такий стан речей зумовлює застосування певних механізмів, які б дозволили регулювати діяльність приватних суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, як окремих об'єктів публічного управління.

Серед механізмів публічного управління щодо регулювання діяльності приватного сектору в системі позашкільної освіти виділяються такі, що спрямовані на забезпечення якості та доступності відповідних послуг: ліцензування освітньої діяльності у сфері позашкільної освіти, порядок видачі документів про позашкільну освіту, здійснення моніторингу мережі суб'єктів, що надають послуги позашкільної освіти; а також такі, що спрямовані на стимулювання діяльності у сфері позашкільної освіти через надання певної підтримки приватним суб'єктам, зокрема в рамках державно-приватного партнерства.

Органи державної влади та місцевого самоврядування, використовуючи відповідні механізми, можуть підтримати приватний сектор в системі позашкільної освіти, забезпечити поступовий розвиток на умовах конкуренції та партнерства. У свою чергу, приватні заклади позашкільної освіти та фізичні особи-підприємці, що здійснюють діяльність у сфері позашкільної освіти, можуть сприяти реалізації єдиної державної політики в частині створення умов для здобуття дітьми та молоддю позашкільної освіти, що наразі є прерогативою здебільшого закладів комунальної форми власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI : станом на 3 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності : Постанова Каб. Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 : станом на 20 черв. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

3. Про затвердження Порядку видачі випускникам позашкільних навчальних закладів свідоцтв про позашкільну освіту : Наказ МОН України від

12.07.2001 р. № 510 : станом на 18 верес. 2009 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-01#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

4. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III : станом на 22 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

5. IEA | аналітика. IEA | Головна. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/> (дата звернення: 13.05.2024).

6. УС. Market Аналіз Ринків | Інструмент для дослідження ринку і пошуку нових потенційних клієнтів для b2b продажів. УС. Market. URL: <https://youcontrol.market> (дата звернення: 13.05.2024).

7. Бородін Є., Тарасенко Т. Сприяння розвитку соціального підприємництва в Україні: публічноуправлінський аспект. *Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку* : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф, м. Харків, 25 листоп. 2022 р. Харків, 2022. С. 51–53. URL: <https://cutt.ly/fw3emYex> (дата звернення: 23.03.2024).

8. Добрянська Н. Класифікація механізмів публічного управління освітою. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: публічне управління та адміністрування*. 2024. Т. 35 (74), № 1. С. 85–90. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/17.pdf (дата звернення: 13.05.2024).

9. Інформаційна база мистецьких шкіл та коледжів | Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/mapa-mystetskoyi-osvity/> (дата звернення: 13.05.2024).

10. Крухмальова І. Управління закладами позашкільними освіти в Україні: державний та приватний сектори. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*. 2019. Спецвипуск. С. 38–45. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26502> (дата звернення: 13.05.2024).

11. Мерилова І. Мережа закладів позашкільної освіти як складова містобудівної системи. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2017. № 2. С. 227–228. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/174/1/Merylova.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).

12. Міністерство молоді та спорту України – Перелік та рейтинг ДЮСШ. Головна | Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/sport/dityacho-yunackij-ta-rezervnij-sport/dityachoyunacki-sportivni-shkoli/perelik-ta-rejting-dyussh> (дата звернення: 13.05.2024).

13. Таран Л. Щодо актуальних питань господарювання закладів позашкільної освіти. *Правова позиція*. 2019. Т. 4, № 25. С. 134–139. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/4/19.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).